

2. Tản Đà ⁵

Bàn về cái chán của Tản Đà giáo sư Dương Quảng Hàm viết:

“Ông là một nhà nho mà lại có biệt tài về thi ca vì đường công danh trắc trở, thân thể long đong nên thơ ông thường tả nỗi uẩn ức buồn chán...”

Sự thực cái chán đó cũng chỉ là một khía cạnh trong tâm tư Tản Đà. Chúng ta hãy từ lời bình phẩm tổng quát của vị giáo sư quá cố mà tìm hiểu một cách tường tận hơn mối sầu nhân thế của Tản Đà.

Không kể chuyện gia đình việc thân mẫu trở lại chống lâu hồng mang theo cô em gái là cả một bi kịch, còn nhiều... nhiều lắm những yếu tố khác làm cho Tản Đà chán đời. Thi nhân đã nêu lên một cảm giác mâu thuẫn trong nội tâm:

*Người đời thử ngẫm mà hay,
Trăm năm là ngắn một ngày dài ghê.
Còn ai, ai tỉnh hay mê,
Những ai thiên cổ đi về những ai?*

Trước đây nhà thơ đã dặt mộng về đời huy hoàng như thế nào, đến khi vào đời gặp toàn những cảnh trở trêu. Nhà thơ đã nêu lên vài nét tổng quát với giọng thơ của một Trần Tế Xương trong bài “Sự đời”

*Gió gió mưa mưa đã chán phèo,
Sự đời nghĩ đến lại buồn teo.
Thối om sọt phần nhiều cô gái,
Tanh ngắt hơi đồng lắm cậu yêu.
Quần tía đùi non anh chiếc võ,
Rừng xanh cây quế chú mừng leo.
Phố phường nghe có vui chăng tá?
Áo mũ râu ria mấy đám chèo.*

Lo cho cảnh sa đọa ngày một trầm trọng của phong hóa, than cho đời người có hơn gì mộng, than cho thân phận con người nặng những lo âu tủi nhục nô lệ cho lẽ sống:

*Đã sanh ra ở nhân hoàn,
Lao tâm lao lực một đoàn khác chi?
Người ông lớn đưa cu ly,
Nhọc lòng nhọc xác cũng vì cái ăn*

(Đời lắm việc)

Muốn tìm người tri kỷ cho cuộc đời bớt hiu quạnh thì:

*Chung quanh những đá cùng cây,
Biết người tri kỷ đâu đây mà tìm?*

(Phong thi)

Xuân đến chỉ vì thiếu tri âm mà sầu xuân nặng trĩu:

*Lạnh lòng bốn bể âm thư vắng,
Muốn trách tri âm luống hững hờ*

(Sầu xuân)

Mùa xuân còn khiến thi nhân buồn thế thì mùa thu với âm thanh hiu hắt, với màu sắc bàng bạc nhuộm ố san hà thi nhân vui sao được? Gió thu thổi rụng lá vàng gọi lên trong trí thi nhân những ý nghĩ chán chường thiêu não:

*Vèo trông lá rụng đầy sân,
Công danh phù thế có ngắn ấy thôi.*

(Cảm thu tiễn thu)

⁵ Xin đọc thêm “Khảo luận về Tản Đà”, cùng tác giả - Nhà xuất bản Nam Sơn.